16/10/2022

Ο Στρατάρχης της νίκης, Αλέξανδρος Παπάγος [1883 – 4 Οκτωβρίου 1955]

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ευαγγελία Κ. Λάππα

13 Οκτωβρίου 2022

Ο Αλέξανδρος Παπάγος γεννήθηκε στην Αθήνα,στις 9 Δεκεμβρίου 1883, με καταγωγή από τις Κυδωνιές (Αϊβαλί) της Μικράς Ασίας και ήταν το τρίτο από τα τέσσερα παιδιά του στρατιωτικού Λεωνίδα Παπάγου και της Μαρίας Αβέρωφ.

Σπούδασε στη Νομική σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη συνέχεια στη στρατιωτική σχολή των Βρυξελλών του Βελγίου και μετεκπαιδεύτηκε στη Σχολή Ιππικού του Ύπρ. Στις 15 Ιουλίου 1906 γύρισε στην Ελλάδα και κατατάχθηκε στον Ελληνικό στρατό ως ανθυπίλαρχος. Τον ίδιο χρόνο έγινε μέλος του Μακεδονικού Κομιτάτου Αθηνών, καθώς ήταν σε εξέλιξη τότε ο Μακεδονικός Αγώνας. Επίσης συμμετείχε στους Βαλκανικούς πολέμους 1912 – 1913 ως διαγγελέας του

Στρατηλάτη διαδόχου και έπειτα βασιλιά Κωνσταντίνου.**Όμως κατά τη διάρκεια του Εθνικού Διχασμού 1917**, λόγω του ότι ήταν βασιλόφρων, αποτάχθηκε από το στράτευμα και εξορίστηκε διαδοχικά στα νησιά Ίο, Μήλο, Θήρα και Κρήτη ώσπου το 1920, με την επάνοδο του βασιλιά Κωνσταντίνου, ανακλήθηκε στο στρατό με προαγωγή στον βαθμό του αντισυνταγματάρχη και συμμετείχε στη Μικρασιατική εκστρατεία. Μετά τον Οκτώβριο του 1923 και το αποτυχημένο στρατιωτικό κίνημα των υποστρατήγων Π. Γαργαλίδη και Π. Λεοναρδόπουλου, αποτάχθηκε από το στράτευμα για να επανέλθει πάλι, προαγόμενος στον βαθμό του συνταγματάρχη στις 13 Δεκεμβρίου 1923.

Στις 15 Οκτωβρίου 1935, προήχθησε Αντιστράτηγο και τοποθετήθηκε ως Διοικητής διαδοχικά του Α΄ και του Γ΄ Σώματος Στρατού και έφερε την ευθύνη της Αρχιστρατηγίας του Ελληνικού Στρατού. **Την 1η Αυγούστου 1936 ο Παπάγος** ανέλαβε την αρχηγία του ΓΕΣ και συνεργάστηκε με το εθνικό καθεστώς της 4ης Αυγούστου 1936. Μαζί με τον Πρωθυπουργό και Υπουργό Στρατιωτικών Ιωάννη Μεταξά, διοργάνωσαν και συγκρότησαν εκ βάθρων τον Ελληνικό Στρατό (τον οποίο είχε αφήσει καθημαγμένο ο Ελευθέριος Βενιζέλος) και οργάνωσαν ένα άρτιο σχέδιο επιστρατεύσεως.

Συμμετείχε ως αρχιστράτηγος στον πόλεμο του 1940 – 41. Στην κατοχή ανέπτυξε αντιστασιακή δράση εναντίον των Γερμανών, αλλά προδόθηκε με αποτέλεσμα να συλληφθεί με άλλους συνεργάτες του και να οδηγηθεί στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, μέχρι που απελευθερώθηκε το Μάιο του 1945.

102. Ο Αρχιστράτηγος Παπάγος στο Αργυρόκαστρο

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας το 1944, είχε δημιουργηθεί δυσχερής κατάσταση σε όλη την επικράτεια, λόγω της δράσης των από την Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία ορμώμενων ενόπλων κομμουνιστικών συμμοριών. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, τον Οκτώβριο του 1948, η Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητος, υπό τον Θεμιστοκλή Σοφούλη, ανέθεσε την αρχιστρατηγία των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στον (απόστρατο πλέον) Αντιστράτηγο Παπάγο. Με την οριστική και αμετάκλητη συντριβή των κομμουνιστικών δυνάμεων στα όρη Γράμμος – Βίτσι, τον Αύγουστο 1949 έσωσε την Ελλάδα από το να γίνει μία «Λαϊκή Δημοκρατία» και την Μακεδονία από το να αποσπασθεί από τον Ελληνικό κορμό. **Για τις υπηρεσίες του αυτές προς την Πατρίδα, η Βουλή των Ελλήνων ομοφώνως ψήφισε νόμο, την 17η Οκτωβρίου 1949, σύμφωνα με τον οποίο απονεμήθηκε στον Παπάγο, ο μέγιστος στρατιωτικός τίτλος του «Στρατάρχη».**

Ο Ελληνικός λαός, κατεχόμενος από θαυμασμό προς το πρόσωπό του,απαίτησε να πολιτευθεί. Ο ίδιος, αφού αμφιταλαντεύτηκε, το αποφάσισε στις 30 Απριλίου 1951, παρά την αντίθετη γνώμη του Βασιλέως Παύλου, ο οποίος φοβόταν την ισχυρή προσωπικότητα και την επιρροή του Στρατάρχη. Συγκρότησε το δικό του κόμμα, με το όνομα «Ελληνικός Συναγερμός» και το 1952 κέρδισε τις εκλογές κι

έγινε πρωθυπουργός. Χάρη σ' αυτόν, η οικονομία της Ελλάδος αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό, η Παιδεία αναβαθμίστηκε σε μεγάλο επίπεδο, η δικαιοσύνη αναδιαρθρώθηκε και εκσυγχρονίστηκε, η κοινωνική πολιτική βελτιώθηκε με μέτρα υπέρ των εργαζόμενων, οι Ένοπλες Δυνάμεις ανασυντέθηκαν και διασφαλίστηκε με την ισχύ του νόμου, η εσωτερική γαλήνη. Κατοχυρώθηκε η έννομη τάξη και η αληθινή ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο. Το πιο σημαντικό απ' όλα όμως ήταν η εξασφάλιση της εθνικής ενότητας των Ελλήνων.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες μεταπολεμικές ελληνικές κυβερνήσεις, ο Παπάγος αποφάσισε να λύσει το Κυπριακό. Στις 22 Δεκεμβρίου του 1953, συναντήθηκε με τον Υπουργό Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας ΆντονυΉντεν στην βρετανική πρεσβεία λίγο πριν από τα Χριστούγεννα μα όταν έθιξε το Κυπριακό, ο Ήντεν τον διέκοψε απότομα και του απάντησε ψυχρά ότι για την κυβέρνησή του δεν υπάρχει κανένα Κυπριακό ζήτημα, ούτε θα υπάρξει στο μέλλον. Η συζήτηση γρήγορα εξελίχθηκε σε καυγά, στον οποίο ο Παπάγος είπε ότι μετά απ' αυτήν την κατηγορηματική άρνηση ένιωθε ελεύθερος να κινηθεί όπως νόμιζε για το Κυπριακό. Ενώ μιλούσε ο Παπάγος, ο Ήντεν πήγε στο παράθυρο και κοίταζε τον δρόμο, αδιαφορώντας για τον συνομιλητή του, ο οποίος, εξοργισμένος, φώναξε: «Είμαι ο πρωθυπουργός της Ελλάδας και όταν μιλώ με κάποιον, αξιώ να μου δείχνει το πρόσωπό του και όχι τα οπίσθιά του!» και έφυγε.

Οι Άγγλοι, έχοντας σκοπό να ανατρέψουν τη κυβέρνηση του Παπάγου, παρακίνησαν τον Υπουργό Συντονισμού Σπύρο Μαρκεζίνη να έρθει σε ρήξη με τον Παπάγο. Σύμφωνα με τον ιστορικό ερευνητή Γιώργο Λεονταρίτη, ο Σπύρος Μαρκεζίνης «δεν επιθυμούσε να υπάρξει αντιπαράθεση και ένταση στις ελληνοβρετανικές σχέσεις εξ αιτίας του Κυπριακού»[1] και έχαιρε ξεχωριστής συμπάθειας και κολακειών από τον Ήντεν, για τον οποίο ήξερε πολύ καλά ότι ήταν δεδηλωμένος ανθέλληνας[2]. Ιδιαίτερα αποκαλυπτικό είναι ότι «οι Βρετανοί διοχέτευαν τις απειλές τους προς τον Πρωθυπουργό, μέσω του Υπουργού Συντονισμού, με τον οποίο είχαν συχνές επαφές»![3]Τελικά ο Μαρκεζίνηςπαραιτήθηκε στις 2 Απριλίου 1954 και σε σύντομο χρονικό διάστημα τον ακολούθησαν κάποιοι ακόμα βουλευτές.

Τον Σεπτέμβριο 1954 ο Παπάγος προσέφυγε για το Κυπριακό στον ΟΗΕ, όπου πήρε την συντριπτική πλειοψηφία των θετικών ψήφων (36 ΥΠΕΡ, 18 ΚΑΤΑ και 11 αποχές). Οι Άγγλοι όμως ενέπλεξαν στο Κυπριακό την αδιάφορη μέχρι τότε Τουρκία, και άρχισαν νέες εντάσεις. Μετά την αποτυχία της διπλωματικής μάχης στον ΟΗΕ πήρε προσωπικά ο Παπάγος την απόφαση για ίδρυση της ΕΟΚΑ. Μάλιστα κάλεσε στο γραφείο του τον στρατηγό Κοσμά και του ανέθεσε την οργάνωση ανταρτικού αγώνα στην Κύπρο υπό την αρχηγία του στρατηγού Γεωργίου Γρίβα-

Διγενή.

Το φθινόπωρο του 1954 ο Παπάγος, ενώ είχε πάει ταξίδι στη Πορτογαλία, άρχισε να παρουσιάζει γαστρεντερικές ενοχλήσεις και όταν επέστρεψε στις 5 Νοεμβρίου 1954, ήταν χλωμός και αδυνατισμένος και τότε εμφάνισε συμπτώματα δυσθυμίας, ανορεξίας και ανεπαρκούς ύπνου. Νοσηλεύτηκε σε Πανεπιστημιακή Κλινική της Ζυρίχης στην Ελβετία, απ'όπου εξήλθεσε άριστη υγεία. Εντούτοις, η υγεία του άρχισε από τον επόμενο Μάρτιο να επιδεινώνεται σταδιακά. Κάποια μέρα λιποθύμησε στην έπαυλή του στην Εκάλη. Οι δικοί του κάλεσαν αμέσως γιατρούς, αλλά ο Παπάγος δεν τους δέχτηκε. Το καλοκαίρι του 1955 γινόταν συνωμοσία ανάμεσα στον τότε υπουργό δημοσίων έργων Κωνσταντίνο Καραμανλή, στους μετέπειτα πολιτικούς Κωνσταντίνο Τσάτσο και Ευάγγελο Αβέρωφ – Τοσίτσα καθώς και μερικών άλλων από τη βενιζελική παράταξη (Γρηγόριο Κασιμάτη, Δημήτριο Μακρή, Γεώργιο Μαύρο κ.α.) αλλά ο Παπάγος δεν μπορούσε πλέον λόγω της αρρώστιας του να αντιδράσει. Οι Άγγλοι βρίσκονταν σε δυσχερή θέση, λόγω του αγώνα της ΕΟΚΑ που είχε αρχίσει στη Κύπρο την 1^{η} Απριλίου 1955 και, γνωρίζοντας την κατάσταση της υγείας του Παπάγου, προσπάθησαν να προσεταιριστούν έναν από τους δύο υποψήφιους διαδόχους του, τον Στέφανο Στεφανόπουλο, Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης και Υπουργό Εξωτερικών, ο οποίος όμως δεν δέχτηκενα συνεργαστεί μαζί τους. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Βρετανίας Μακ Μίλαν είχε «απόλυτα εξακριβωμένες πληροφορίες», ότι πολύ σύντομα ο Στρατάρχης δεν θα ζούσε! Στις 11.30 μ.μ. της 4 Οκτωβρίου του 1955, ο Αλέξανδρος Παπάγος άφησε την τελευταία του πνοή. Το επόμενο διάστημα, κι ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των κοινοβουλευτικών στελεχών του «Ελληνικού Συναγερμού», υπέγραψε πρωτόκολλο με βάση το οποίο η αρχηγία του κόμματος δινόταν στον Στεφανόπουλο, ο βασιλιάς Παύλος, με εντολή των ξένων, όρκισε πρωθυπουργό τον Υπουργό Δημοσίων Έργων, Κωνσταντίνο Καραμανλή,προκαλώντας γενική κατάπληξη.

Κλείνοντας και ειδικά γιατον Καραμανλή υπάρχει και το «Υπόμνημα Πιπινέλη», από το όνομα του παλαίμαχου πρέσβη, Παναγιώτη Πιπινέλη. Σύμφωνα με το υπόμνημα αυτό, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε αναλάβει να φέρει σε πέρας κάποιες δεσμεύσεις του, έναντι του «συμμαχικού» παράγοντα, πρωτίστως για το Κυπριακό. Και οι δεσμεύσεις πραγματοποιηθήκαν στο ακέραιο με την βοήθεια επίσης του Ευαγγέλου Αβέρωφ – Τοσίτσα.

Παραθέτω ένα ποίημάμου για τον Αλέξανδρο Παπάγο:

Ο Στρατάρχης της νίκης,
Αλέξανδρος Παπάγος

Συ, Παπάγο, της νίκης Στρατάρχη,

θρέμμα Κυδωνιών, της Ελλάδος Εθνάρχη,

του Έθνους το μεγαλείο ποθούσες,

γι’ αυτό σ’ εθνικούς αγώνες δρούσες.

***

Στην Πατρίδα υπηρεσίες είχες παράσχει.

Στο Μακεδονικό αγώνα είχες συμμετάσχει.

Τούρκους, Βουλγάρους είχες πολεμήσει,

σ’ αυτούς τους πολέμους[4], είχες νικήσει.

***

Ως το Σαγγάριο είχες φτάσει,

όπου τη μάχη είχαμε χάσει.

Τα μάτια των Ελλήνων είχαν κλάψει.

Τη Μικρασία οι Τούρκοι είχαν κάψει.

***

Έπος έγραψες το Σαράντα

-που ήταν και θα ‘ναι ένδοξο πάντα-

τους εισβολείς Ιταλούς πολεμώντας,

τη μεγάλη νίκη κατακτώντας.

***

Στους Γερμανούς αντίσταση είχες φέρει,

μέχρι να φυσήξει λευτεριάς αγέρι.

Πάλεψες με τους ανθέλληνες αντάρτες,

διέλυσες των πλάνων τους, τους μαύρους χάρτες!

***

Την αγάπη των Ελλήνων είχες κερδίσει.

Έγινες Εθνάρχης, το ‘χαν θελήσει!

Βάλθηκες την Ελλάδα να υπηρετήσεις.

Στόχος στη δόξα να την οδηγήσεις.

***

Δε δίστασες τη Κύπρο να στηρίξεις.

Τούτο το θέμα συ πια να θίξεις.

Ήταν καιρός να το λύσεις[5],

την ένωση με την Ελλάδα να πετύχεις.

***

Τους Αγγλοσάξονες είχες ενοχλήσει,

που ‘χες τον αγώνα της Κύπρου βοηθήσει,

κ’ είχες την ένωση ζητήσει.

Ποιος τους ήθελε να το συζητήσει;

***

Όχι μόνο λευτεριά δεν της δώσαν,

μα και, αχ! Στρατάρχη, σε σκοτώσαν!

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ είχε αρχίσει,

όταν η εγκόσμια ζωή σου είχε σβήσει.

***

Στον ουρανό, κοντά είχες καθίσει,

μ’ εκείνους που ‘χαν το αίμα τους χύσει,

ποθώντας η λευτεριά στη Κύπρο ν’ ανθίσει,

στης Ελλάδος την αγκάλη να γυρίσει!

***

Ήρωας του Κυπριακού αγώνα είχες γίνει!

Μα η Ελλάς χωρίς εθνάρχη είχε πάλιμείνει!

Ευαγγελία Κ. Λάππα

4 Απριλίου 2022

«Το Κυπριακόν θα είναι ένα εκ των πρώτων και κυριοτέρων μελημάτων μου. Δι’ εμέ, η Ένωσις υπάρχει, είναι δεδομένη….Διότι, ας το πάρουν απόφαση. Η Κύπρος είναι Ελλάς»

Στρατάρχης Αλέξανδρος Παπάγος

Πηγές

1.Παπαγιαννόπουλου Τάκη, δημοσιογράφου – εφέδρου αξιωματικού, *Στρατάρχης ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ, ο εκλεκτός της ιστορίας*, Αθήναι 1987.

2. Γιώργου Α. Λεονταρίτη, *Επιχείρηση: Ανατροπή Παπάγου, ο Στρατάρχης, στόχος των Άγγλων, το άγνωστο παρασκήνιον της πιο συγκλονιστικής μεταπολεμικής περιόδου,* Εκδόσεις Μέτρον, 2008.
3. https://www.militaire.gr/i-prosvoli-toy-inten-ston-papago-i-ekrixi-toy-stratarchi-kai-to-telos-toy/ | **Δημήτρης Σταυρόπουλος,** *Η προσβολή του Ήντεν στον Παπάγο, η έκρηξη του στρατάρχη και το τέλος του*

4. https://koukfamily.blogspot.com/2015/11/blog-post_533.html | Ηλίας Ιωάννου Ηλιόπουλος, επιμέλεια κειμένου Θωμαΐς Παριανού,*ΣΤΡΑΤΑΡΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ*
5. https://www.pontosnews.gr/317534/istoria/ta-gegonota-pou-odigisan-stin-idrysi-t/ | Τάσος Κ. Κοντογιαννίδης*, Τα γεγονότα που οδήγησαν στην ίδρυση της ΕΟΚΑ*

---

[1].Γιώργου Α. Λεονταρίτη, *Επιχείρηση: Ανατροπή Παπάγου, ο Στρατάρχης, στόχος των Άγγλων, το άγνωστο παρασκήνιον της πιο συγκλονιστικής μεταπολεμικής περιόδου*, Εκδόσεις Μέτρον, 2008, σελ 142.

[2].ο. π. σελ 144.

[3].ο. π. σελ 143.

[4].Τους Βαλκανικούς πολέμους (1912 – 1913)

[5].Απόφαση του που ερχόταν σε αντίθεση, με τις δηλώσεις των Νικολάου Πλαστήρα και Σοφοκλή Βενιζέλου, οι οποίοι λέγανε ότι δεν είναι καιρός να ασχολούμαστε με την Κύπρο και να έρθουμε σε κόντρα με τους Αγγλοσάξονες.